

EN GÜZEL İSİMLER O'NUNDUR

(Haşır suresi 22-23-24. ayetleri tefsiri)

“ O (öyle) Allah’dır ki, O’ndan başka ilah (tanrı) yoktur. Gaybı ve şehâdeti (gizli olanı ve görüneni) hakkıyla bilendir. O, Rahmândır, Rahîmdir “. Haşır suresi, ayet 22

Allah-u Teâlâ’nın yarattığı âlemler (genel tasnifte) ikiye ayrılır : Biri **şehâdet** âlemidir ki, içinde bulunduğumuz Evrendir, yani madde âlemidir. Burada fizik kuralları işler. Diğeri ise **gayb** âlemleridir ki gözle görülemez; orada fizik kuralları işlemediği için radar, sonar, radyoteleskoplar, v.b ile de tesbit edilemez. Ruh, melekler, cennet , cehennem gayb âlemlerindedir. Allah-u Teâlâ görülen, görülmeyen herşeyi bilir. O’nun için gayb yoktur. Gayb yaratıklar içindir.

El Alîm : Görülen veya görülmeyen, gizli veya açık her şeyi en iyi bilen demektir. Allah-u Teâlâ’nın ezeli ilmiyle bilmediği hiçbir şey yoktur : “ O, her şeyi bilir ” (Bakara suresi, 29)

Er Rahmân ve **Er Rahim** kelimelerinin her ikisi de (**Rahmet**) kökünden abartma bildiren isim sıfatlardır. Rahmet sahibi olmak son derece merhamet ve şefkat sahibi olmak demektir. Allah-u Teâlâ Hz.leri sonsuz rahmet sahibidir ve O’nun rahmeti herşeyi kuşatmıştır (A’raf suresi, ayet 156). Allah-u Teâlâ, bütün varlık âlemini rahmeti icabı meydana getirmiştir. Rahmet olmasa ve rahmeti İlâhi gazabı geçmemiş bulunsa, kâinatın varlığından söz edilemezdi.

Er Rahmân: Rahmeti, şefkati, merhameti bütün mahlûkatı kapsayan demektir. Er Rahmân ism-i şerifi’nin kapsamadığı (iyi- kötü, mümin- kâfir; insan- hayvan- bitkiler, .. v.b) hiçbir şey yoktur. Cenâb-ı Hak kendisini tanımayan, inkâr eden kâfirlerin rızıklarını da (Er Rahmân) ism-i şerifi gereği verir. (Er Rahmân) ism-i şerifi bütün nimetlerin Allah’a c.c ait olduğunu gösterir.

Er Rahîm : Rahmeti (âhirette) sadece müminlere tahsis edilen, demektir.

Bir müslüman her meşrû işe (**Bismillâhir-rahmânir-rahîm**) diyerek başlar ki, (dünyada herkese ve hatta her şeye çok bol nimet ve rahmet eden ve âhirette sadece iman sahiplerine nimet ve rahmet eyleyen Cenâb-ı Hak’kın ism-i şerifini anarak bu işe başlarım) demektir.

“ O (öyle) Allah’dır ki, O’ndan başka ilah yoktur. (O) **Melik, Kuddûs, Selâm, Mü’min, Müheymin, Aziz, Cebbâr, Mütekebbir’dir. Allah** (onların) **ortak koşmakta oldukları şeylerden pek münezzehdir** “
Haşır suresi, ayet 23

El Melik : Bütün varlıkların mülk ve hükümlerliği O’nundur. Yerlerde, göklerde, görülür görülmez tüm âlemlerde olan herşeyin sahibi, mâliki ve müdebbiri (idare edeni) O’dur:

“ **Dikkat edin** (âgah olun) ! **Muhakkak ki göklerde ve yerde ne varsa Allah’ındır** “ Yûnus, 55

ve benzer mealdeki âyet-i kerîmeler bu gerçeği beyan buyurur. Yani, Allah-u Teâlâ kâinat mülkünün ezeli ve ebedi tek sahibidir, tek hükümdarıdır; tek söz, tek güç, tek kudret, tek hüküm sahibidir. O, mülkünde istediği gibi tasarruf eder, yönetir. Hüküm ve emir O’nun elindedir. Emri her şeye geçer. Kâinatta, O’nun hükümlerliğinin geçmediği bir zerre bile yoktur.

El Kuddûs : Gayet mukaddes, her türlü kusurdan münezzeh (uzak), noksanlık gerektiren her şeyden son derece arınmış olan, her vasfında mükemmel, sınırlamaya ve tasvire sığmaz, hiçbir leke kabul etmez, pâk, tertemiz demektir.

Es Selâm : Her selâmetin kaynağı, kendisi ayıptan, kusurdan, eksiklikten, sâlim olduğu gibi, selâmet umulan; selâmet (eselik, âfetlerden uzak olmak) arayanları selâmete erdirecek olan da O’dur. Bizler her namazda (tahiyat’ta) (**Es-selâmu aleynâ ve alâ ibâdillâhis-sâlihîn** = Allah’ın selâmeti (eseliği) bize ve bütün sâlih kulların üzerine olsun) diye dua ederiz. Böylece milyonlarca mü’minin her biri, diğer tüm mü’minler için eselik dilemiş olur ki, bu sadece İslam’da olan bir özelliktir.

El Mü'min : Emniyete kavuşturan, emniyet ve güven bağışlayan, inanan kullarını korku ve endişeden emin kılan demektir. Allah-u Teâlâ bu ismini kendisine iman eden kullarına vermiş, onları bu esmâ ile şereflendirmiştir. Kurân-ı Kerim'de birçok ayet ile Allah-u Teâlâ mü'min kullarının niteliklerini açıklar (ör: Mü'minun 1-, Meâric 22-35, Furkan 63-64, .. diğerleri)

Cenâb-ı Hak kendisine sığınan mümin kullarını (**El Mü'min**) ism-i şerifi ile hem dünyada, hem de âhirette koruyup, onlara güven ve emniyet verir. İnsanın başına gelebilecek en büyük musibet ölümdür. Ancak Allah'a ve âhiret gününe iman eden bir mü'min için ölüm, dünya zindanından Cennet bahçelerine götüren ve Rahmân'ın huzuruna çıkararak bir vesileden ibarettir. Mü'min kul, bu ism-i şerif bereketi ile ölüm dahil tüm korkulardan ve hüznlerden emin kalır.

El Müheymin : Kelime anlamı kollayan, gözetip koruyan demektir. Kullarının ve bütün yaratılmışların her halleri, her an Cenâb-ı Hak'ın gözetim, denetim ve koruması altındadır. O, mahlûkatının her hâline şahittir. O, her şeyin her haliyle ihtiyaçlarını bilir, görür, seslerini ve yakarışlarını işitir, acır ve imdat eder. Örneğin, denizlerin yüzlerce metre altında karanlıklarda veya toprağın derinliklerinde yaşayan, hiç kimsenin görmediği, hatta bilmediği canlıları O görür, bilir ve rızıkları verir .. O, her an- her yerde hâzır ve nâzırdır.

El Azîz : (Aziz) kelimesi, (izz) veya (izzet) kökünden gelen bir sıfattır. İzzet' in kelime anlamı şeref ve üstünlük, şan, itibar, yücelik demektir. Dilbilimciler (izz)'i, " insanın mağlup olmasını engelleyen hal " olarak tanımlamaktadırlar. Bu kapsamda (**El Azîz**) ism-i şerif'ine müfessirler tarafından şu mânâlar verilmiştir:

- Eşi, benzeri ve dengi bulunmayacak derecede şerefli ve değerli olmak,
- Güçlü , üstün ve yenilmez olmak. Mağlup edilmesi mümkün olmayan gâlip.

Allah-u Teâlâ'nın dilediğini yapmasını hiçbir şey engel olamaz, O'nun kudreti daima üstün gelir. Cenâb-ı Hak herşeye gücü yeten, hiçbir sebepe mahkum ve mağlup olmayan bir izzet sahibidir. İzzet, bütünüyle Allah'a mahsustur :

“ Şüphesiz ki izzet tamâmen (bütünüyle) Allah'ındır ” Yûnus suresi, ayet 65

İzzet'in zıddı ise zillettir , yâni değersiz , âciz, ve hakir (*aşağı*) olmaktır ki, bu Cenâb-ı Hak için asla düşünülemez ; zillet ancak mahlûkat (*yaratılmışlar*) için düşünülebilir.

El Cebbâr : Cebbâr vasfında iki mânâ vardır. Birincisi, cebr, esasen kırığı yerine getirip sıkıca sarmak, eksiği ıslah edip tamamlamak demektir. Bu mânâda Cebbâr ismi mahlûkatın eksiklerini tamamlayan, ihtiyaçlarını gideren, hallerini ıslah eden (işlerini düzelten) ve bu hususlarda gerekenleri yapmaya gücü-kudreti yeten mânasını ifade eder.

İkincisi ise cebr, icbâr etmek, yani dilediğini zorla yaptıran mânasına da gelir. Allah Teala Kâinatın her noktasında ve her şey üzerinde dilediğini dilediği gibi yapmaya muktedirdir. Hüküm ve iradesine karşı gelmek ihtimali yoktur. Cenâb-ı Hak her hükmünü icra eden, emirlerini yaptıran, hükmünün uygulanmasını hiçbir şeyin engellemeye güç yetiremediği bir Cebbâr-ı Hakîm'dir. Nitekim Allah'tan korkmayan, emirlerine karşı çıkan âsiler, ceza görmek istemedikleri halde vakti gelince cezalarını çekmeye mecbur olurlar. Kısacası, Allah Teâlâ'nın mutlak iradesi altında mağlub ve mecbur olmayacak hiçbir şey tasavvur olunamaz.

El Mütekebbir : İhtiyaç ve noksanlık gerektiren her şeyden âlidir, yücedir anlamına gelir. Câsiye suresi, 37.inci ayetinde şöyle buyrulur:

“ Göklerde ve yerde kibriyâ (büyüklik,ululuk) yalnız O'na aittir. O azîz ve hakîmdir.”

Kibriyâ, yani büyüklük, ululuk (yücelik) yalnız Allah'a c.c mahsustur. Büyüklük yaratıkların hakkı değildir. Resûlullah sa.v bir kudsî hadiste şöyle buyurmuştur: **“Allah Teâla buyurdu ki: Kibriyâ ridamdır. Azamet de ızarımdır. Bir kimse bunlardan birisiyle benimle çekişirse onu ateşe atarım”** . Rıda; belden yukarı, ızar ise belden aşağı giyilen giysilerdir. Allah-u Teâlâ bu hadis-i

kudsi ile büyüklük, yüceliğin ancak kendisine ait olduğunu beyan buyurmaktadır. Dolayısıyla hiçbir kul bu sıfatları taknamaz. Gözle görülmeyen bir virüse bile yenik düşen insan acizliğini bilmelidir, büyülenmek ona yakışmaz. Kendini bilen büyülenmez, büyüklük ancak Allah'ın şânıdır. Onun için, büyülenenlerin cezası çetin olur. **“Allah büyülenenleri sevmez”** (Nahl suresi, ayet 23) hükmü gereği Cenâb-ı Hak öylelerini hor ve hakir kılar ..

Allah Teâlâ söz konusu sıfatlarla kendisini nitelendirdikten sonra, O'nun mahluklardan hiçbirine benzemediğini ve müşriklerin hayal etmek istedikleri şirk unsurlarından beri (uzak) olduğunu bir kez daha açık bir şekilde beyan etmek üzere buyuruyor ki:

“Allah onların ortak koştukları şeylerden münezzehtir” . Yani yukarıda sıfatları zikredilmiş olan yüce Allah'a müşrikler, başka bir şeyi nasıl ortak koşabilirler ?

“ O Hâlık, Bâri, Musavvir (olan) Allahtır. En güzel isimler (Esmâü'l Hüsna) O'nundur. Göklerde ve yerde ne varsa, O'nu tesbih eder. O Azizdir, Hakîmdir ” Haşr suresi, ayet 24

El Hâlık : (Halk) masdarından türeyen (Hâlık) iki anlama gelir. Biri takdir etmek, yani eşyânın (mahlûkatın) bütün ayrıntılarıyla miktar ve mertebelerini belirlemektir. İkincisi, yok olan şeye varlık vermek, örneği, benzeri olmadan bir şeyi yaratmaktır. Tüm kâinatı, mahlûkâtı her şeyi yaratan Allah-u Teâlâ'dır. O, (Hâlık= Yaratan) dır, O'ndan başka herşey ise (mahlûk= yaratılandır).(Halk sıfatı kula nispet edilirse suret, şekil verme anlamına gelir. Bkz Âl-i İmran 49)

El Bâri : Tefsirlerde “ yoktan var eden “ veya “ her şeyi uyumlu, düzgün ve kusurlardan uzak yaratan” şeklinde mânâlar verilmiştir.

El Musavvir : Her mahlûka suret (şekil) verir, yaratıklarını istediği biçime sokar; dilediği biçimde yaratır.

Birbiri ile ilişkili bu üç ism-i şerif hakkında Ruhü'l Beyan tefsirinde şunlar yazılmıştır:

” Bu ayet-i kerimede Hâlık, kâinatın düzenini uygun bir hikmete göre takdir etmiş olan Cenab-ı Hak'tır. Bâri, bu takdir üzerine yoktan var edendir. Musavvir, olgunlukları tamamlanacak, özellikleri üzerinde düzenlenecek şekilde her şeyin (tüm yaratılanların) sûret ve şekillerini eşsiz bir tarzda yaratandır. Böylece Hâlık, Bâri ve Musavvir sıfatları arasındaki tertib ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Başka bir ifade ile her yoktan var olan, önce takdir edilmeye ihtiyaç duyar. İkinci olarak takdire uygun şekilde icâda, yani yoktan var olmaya ihtiyaç duyar. Üçüncü olarak da icâd edildikten sonra tasvire; yani kendine has şekillenmeye gerek duyar. Yani kâinatın (ve mahlûkatın) ne şekilde olacağını takdir ve tayin eden O'dur, bu takdir ve tayinine göre yaratıp var eden O'dur, tüm yaratılmışlara şekil ve nitelikler veren yine O'dur..” (İbn-i Kesir de benzer şekilde mânâ vermiştir).

Allah Teâlâ melekleri, cinleri, insanları, .. ve diğer mahlûkâtı yarattı. Bunların hepsini sûret, şekil ve haller bakımından farklı takdir buyurdu. Misal; melekler nurdan yaratılmıştır. Onlarda erkeklik ve dişilik yoktur; üremezler, yemezler, içmezler. Buna mukabil insan (beden olarak) toprak ve su'dan yaratılmıştır. İnsanların yeme, içme, .. v.b ihtiyaçları vardır. İşte, İlâhi takdir böyle olduğu için yaratılmaları (halk olunmaları) da o şekilde olmuştur.

“En güzel isimler (Esmâü'l Hüsna) O'nundur.

Görüldüğü üzere Cenâb-ı Hak bu mübârek ayetlerde (El Âlîm, Er Rahman, Er Rahim, El Melik, El Kuddûs, Es Selâm, El Mü'min, El Müheymin, El Azîz, El Cebbâr, El Mütekebbir, El Hâlık, El Bâri, El Musavvir, El Hakîm ve ism-i cami olan Allah ism-i şerifi ile birlikte) Esmâ-i Hüsna'sından (En Güzel İsimlerinden) onaltı tanesini zikretmiştir. Kur'ân-ı Kerim'in diğer ayetlerinde ve ayrıca hadis-i şeriflerde Allahu Teâlâ'nın diğer esmâ ve sıfatları da beyan buyrulur. Allah-u zül celâl ve tekaddes hazretleri bizlere kendisini bu esmâ ve sıfatlarıyla tanıtmaktadır.

“ Göklerde ve yerde ne varsa O'nu tesbih eder. O, Azizdir, Hakîmdir ”

Bir olan, tek olan, hiçbir şeye ihtiyaç duymayan, her an yeni bir tecelliyatta olan ve tecelliyâtı ezelen ve ebeden devam etmekte olan, ilâh olmayı ve Rab olmayı hak eden ve dâima **Hayy** (diri, canlı) olan Allah'ı , hem melekût âlemlerinde hem de yeryüzünde yaratılmış bulunan mahlukâtın tümü tesbih ederler. Herşey kendi kabiliyet ve istidadına uygun olarak, kendi dili ile Allah'ın Rab olduğunu itiraf eder ve O'na kulluk etmekle meşgul olur ve O'nu vahdet-i zâtına (*Zâtının bir'liğine*) uymayacak her türlü noksanlıktan kesin olarak tenzih ederler.. O, **Azîz** dir, yâni izzet sahibidir ; her türlü şeref ve yücelik, üstünlük ve güç ancak O'na aittir. O, **Hakîm** dir, bütün işleri hikmetlidir, hiçbir şey boş ve faydasız değildir. Kâinatın her zerresinde bizim anlayamayacağımız nice hikmetler vardır. (*Bu açıklama Geylani tefsirindedir*)

Bu mübârek ayetlerin fazileti hakkında Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem Efendimiz Hz.leri şöyle buyurmuşlardır:

“ Kim sabaha çıktığında üç defa “ Euzü billâhissemi’il alîmi mineşşeytânirracîm “ deyip Haşr suresinin sonundaki üç ayeti (22-23 ve 24. üncü ayetleri) okursa, Allah Teâlâ ona akşam oluncaya kadar dua edecek yetmiş bin melek görevlendirir. Şayet o gün ölecek olursa, şehid olarak ölür. Her kim bunu akşamleyin okuyacak olursa, onun için aynı şey söz konusudur ” (Tirmizi, Sevâb'ul Kur'ân)

Kaynaklar : Bu yazı hazırlanırken İmam Kurtûbi, İbn-i Kesir, Fahrüddin Râzi, Kadı Beydâvi, Ebussuud Efendi, Elmalılı Hamdi Efendi, Mehmet Vehbi Efendi, H. B. Çantay, İmam Beğavi, İsmail Hakkı Bursevî , İmam Semerkandi, .. v.b gibi ehl-i sünnet ulemasının (rahmetullahı aleyhim ecma'in) ve ayrıca (Ruhu'l Furkan, .. v.b) gibi bir heyet tarafından yazılan muteber tefsirlerden istifade edilmiştir.

(*R.A; Mayıs 2021*)